

La cala de Sa Tuna com a port natural (III)

Ja al segle XVIII, a Europa hi havia dues grans potències, França i la Gran Bretanya, que es discutien llur influència en tot el continent. Els monarques espanyols estaven decantats cap a la veïna França i, mentrestant, els anglesos en feien de totes per tal d'obtenir el comerç amb les colònies espanyoles d'Amèrica. Aquesta situació ens menà al desastre de Trafalgar, en què la marina anglesa, comandada per Nelson, va anorrear la francesa i l'espanyola el 1805, a les costes de l'actual província de Cadis, davant del cap de Trafalgar. Des de llavors, i fins a ben entrat el segle XX, la marina anglesa fou l'amo de tots els mars.

Els vaixells de guerra anglesos patrullaven per les costes catalanes per tal de dificultar el nostre comerç americà, el qual era permès des de feia ben poc mercès a la política de Carles III. Fins llavors, els catalans i els anglesos rebíem el mateix tracte pel que fa al comerç amb les colònies espanyoles, uns i altres el teníem prohibit. Conseqüència d'aquell bloqueig i vigilància de les nostres costes ja que fou un fet d'armes a casa nostra, el qual és representat en una litografia anglesa de la qual Ingeborg Zander ha tingut la gentilesa de fer-me arribar una fotocòpia.

És un bell dibuix que representa l'atac d'una fragata al port i a la torre de Sa Tuna. Els artistes anglesos van excel·lir en el segle XIX, donant una abundosa producció, molt fidel en els detalls, sobre temes d'escenes socials, conjunts arquitectònics i fets d'armes. Naturalment, la majoria fan referència a les possessions de l'imperi britànic i també a les gestes de la marina anglesa, la més poderosa del món en aquells moments. Aquells artistes feien una feina semblant a la que fan els periodistes d'avui dia.

G. Chambers és el nom de l'artista anglès que va dibuixar l'escena de l'atac a la torre de Sa Tuna, i Paul Gauci el de l'artesà que va traspasar-la a la pedra litogràfica; ambdós noms consten a la làmina. La litografia fou un dels invents de l'anomenat "segle de les llums" (el segle XVIII). Senefelder la va inventar l'any 1789, el mateix de la Revolució francesa. L'invent va permetre reproduir dibuixos i gravats fent servir la pedra calcària i unes determinades tintes greixoses, obtenint-ne unes reproduccions molt acurades. D'aquesta manera els artistes anglesos i també els francesos van poder reproduir sobre paper les seves obres. Si l'invent de la impremta va permetre multiplicar els llibres, la litografia feu possible la divulgació de la imatge. Avui dia, la litografia s'ha modernitzat i ha donat pas a l'anomenat *offset*, el qual, malgrat ser fill seu, no s'hi assembla pas gaire. Aquelles litografies del segle passat, algunes de mides considerables, són veritables meravelles que venturosament s'obtingueren en tirades nombroses. La facilitat de reproducció ha fet possible que un exemplar del dibuix de G. Chambers hagi arribat a les nostres mans, la qual cosa hauria estat impossible si solament n'hagués existit el dibuix original.

Malauradament, Chambers, quan va fer el seu dibuix, no va pas tenir el model davant dels ulls. Va deixar anar la seva imaginació i solament va respectar la presència dels elements fonamentals, dels quals probablement se n'assabentà per una descripció verbal o la lectura d'algun escrit. Una fragata disparant la bateria d'estribord, una torre a terra retornant el foc, un castell al cap d'amunt d'una muntanya i un camí que mena a un port amb un poble mariner. Tot molt ben dibuixat amb exuberància vegetal i profusió de detalls, però sense semblança amb les nostres cons-

truccions ni amb el nostre paisatge. El castell sembla una residència reial britànica i la torre de Sa Tuna la fa quadrada... El port fa pensar en un dels que es poden veure a la costa cantàbrica i, probablement, encara deu assemblar-se més als de la costa anglesa. El dibuix de la fragata, però, és del tot fidel als vaixells de guerra d'aquella època. És molt interessant el desembarcament de tropes que es prepara a cobert de l'artilleria de terra. Hi ha dues xalanes, a cadascuna de les quals hi he comptat una vintena de soldats. Al fons, com si vingués d'Aiguafreda, s'hi veu un petit vaixell amb tres veles llatines; és l'únic element autòcton, ja que podria ésser un vaixell d'aquell temps que s'anomenava "xàbec", dedicat al cabotatge.

El valor històric d'aquesta litografia seria molt migrat si no fos que porta una llegenda en virtut de la qual s'ha de relacionar tot el que es veu amb el port de Sa Tuna, malgrat l'escassa semblança. Al peu de la litografia i amb cal·ligrafia típicament britànica hi diu en anglès: "Captura del fort i els vaixells del port de Begur, (Catalunya)". També hi diu que la fragata és anglesa, que el seu nom és Hydra i el seu capità, G. Mundy. Finalment, esmenta la data dels fets, la qual concreta de tot dient-ne el dia, el mes i l'any: el 7 d'agost del 1807. És molt probable que l'artista Chambers sols busqués un tema històric però atractiu per a la seva clientela i que sense miraments, dibuixés tota l'escena tenint solament per model una autèntica fragata anglesa. L'artista va tenir interès a fer un quadre molt bonic i patriòtic per tal d'afalagar el natural xovinisme dels britànics.

Prescindint dels errors i incongruències que s'aprecien en aquesta litografia, resta un fet indiscutible i important, i és que a l'Anglaterra de mitjan segle XIX es